

РЕЗОННІ АКОМОДАЦІЇ АБО РОЗУМНЕ ПРИСТОСУВАННЯ В ОСВІТІ ОСІБ ІЗ ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Замша А. В.

*кандидат психологічних наук,
завідувач науково-дослідного центру загальної
та спеціальної освітології*

*Українська академія соціогуманітарних і здоров'язберігальних наук
м. Київ, Україна*

В чинному Законі України «Про освіту» в переліку понять вміщено термін «розумне пристосування», що вживається в такому значенні як «запровадження, якщо це потрібно в конкретному випадку, необхідних модифікацій і адаптацій з метою забезпечення реалізації особами з особливими освітніми потребами конституційного права на освіту нарівні з іншими особами». Це визначення частково дублює те, що запропоноване в Конвенції про права осіб з інвалідністю [4]. Варто зауважити, що англomовна версія цієї Конвенції позначає поняття «розумне пристосування» як «reasonable accommodation». Детальний аналіз відповідності цих понять в їх англomовному та українськомовному варіанті вже представлений в наших публікаціях [5].

Поняття «адаптації» та «модифікації» ми використовуємо в чинному законодавстві досить широко. Також ці поняття активно вживаються в як в наукових, так і методичних літературних джерелах з питань освіти та в професійних комунікаціях між освітянами. Поняття «адаптації» та «модифікації» утворені шляхом калькування з англійської мови. Ці поняття нині є вже усталеними та звичними для педагогів.

Порівняно з цим поняття «розумне пристосування» менш активно використовується як в законодавчому полі, так і у педагогічній літературі та професійній комунікації освітян. Варто також наголосити, що саме це поняття є калькуванням, з російського перекладу зазначеної вище Конвенції. При цьому це російськомовне поняття «розумне пристосування» не повною мірою відображає значення поняття «reasonable accommodation».

Розглянемо детальніше значення складових слів поняття «reasonable accommodation» з опорою на Кембриджський тлумачний словник англійської мови.

Почнемо зі змісту, що вміщується в тлумаченні слова «reasonable», яке має декілька визначень: «based on or using good judgment and therefore fair

and practical», тобто йдеться про те, що засновано на використанні здорового глузду і є справедливим та практичним; «acceptable», тобто прийнятне; «satisfactory», а отже таке, що задовольняє; not too expensive, тобто не надто дороге / дороге вартісне. З окресленого спектру значень бачимо досить суголосні поняття, які в контексті освіти осіб з особливими потребами демонструють, що для обох сторін – для тих, хто має особливі освітні потреби та для тих, хто ці потреби забезпечує, «reasonable» означає, що адаптації та модифікації (як складові «розумного пристосування» відповідно до Закону України «Про освіту») мають «задовольняти» та бути «прийнятними» для обох сторін, ці адаптації та модифікації мають бути «практичними» та мати «обґрунтовану вартість».

Натомість в академічному тлумачному словнику української мови поняття «розумний» передбачає щось, що сказане чи зроблене з розумом, який інтерпретується як здатність відображати та пізнавати об'єктивну дійсність, як еквівалент мислення, яке свідомо чи не свідомо керується певними світоглядними принципами. В цьому понятті є зосередження на певному суб'єкті, який пізнає та відповідно до результатів свого пізнання діє.

Отже, з огляду на значення слів «reasonable» та «розумний» вони не є еквівалентним, відповідно поняття «розумне пристосування», потребує заміни та пошуку більш точного українського відповідника. Допоки його не визначено і науково необґрунтовано, варто послуговуватися його калькуванням з англійської («резонне»), з якої і запозичене це слово в українське законодавство. Варто зауважити, що слово «резонний» не є чимось новим для української мови, а його прямим еквівалентом є «цілком обґрунтований», тобто такий що підтверджується аргументами, є переконливим та вмотивованим.

Тепер зосередимо свою увагу на понятті «accommodation», яке за Кембриджським словником тлумачиться цілою низкою значень, одне з яких точно відповідає суті освіти осіб із особливими потребами як «a special arrangement that is made for a person or group that has different needs to others» [2, 3]. Йдеться про щось спеціально створене для особи чи групи осіб, які мають потреби, відмінні від більшості [1]. Важливо пильніше розглянути значення слова «arrangement», яке може перекладатися українською мовою з дуже великим варіюванням значень, з яких варто обрати те, яке є найбільш наближеним за значенням до освіти осіб

із особливими потребами. Серед тлумачень слова «arrangement» варто виокремити таке як «a plan for how something will happen, an agreement between two people or groups about how something happens or will happen, a group of objects that have been put in a particular order or position», тобто «план того, як щось відбуватиметься; домовленість між двома людьми або групами про те, як щось відбувається; певне впорядкування групи

об'єктів». Тобто в цьому слові так само підкреслюється наявність двох сторін, які визначають шляхом домовленості як щось буде впорядковане та відбуватиметься.

Поряд з цим україномовний відповідник слово «приспособування» за тлумачним словником визначається або як пристрій, або як дію зробити що-небудь придатним для використання з певною метою, в певних умовах. Таке значення втрачає акцент, який є в слові «arrangement» щодо необхідності домовляння сторін, що має задовольняти потреби та відповідати можливостям обох сторін. Відповідно в слові «приспособування» не цілком зрозуміло, хто чи що має бути зроблене придатним і в який спосіб.

Щодо слова «акомодація» в українській мові, то воно є словом іншомовного походження, що не є надто поширеним, бо здебільшого використовується в контексті мовознавства та медицини.

Тож з огляду на викладене висновується, що поняття «розумне приспособування» не є еквівалентним за змістом до терміну «reasonable accommodations», оскільки втрачається ключові аспекти значень, які й обґрунтовують його використання в освіті осіб з особливими потребами. Відповідно допоки не буде визначено українське поняття, що передає точне значення терміну «reasonable accommodations», доречно використовувати калькування з англійської мови – «резонні акомодації», зважаючи, що ці слова уже давно увійшли до української мови як слова іншомовного походження.

Література:

1. Замша А. Індивідуальний дизайн в умовах спеціального навчання учнів із особливими потребами. Екзистенційні виклики освіти, науки, безпеки та здоров'я в сучасних умовах: пошуки молодих вчених : Всеукраїнська науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих учених, 12 грудня 2024 року, м. Одеса. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. 436 с. С.214-218. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-479-8-62>

2. Zamsha A. Transformational trends of the concept of „person with special needs“. The impact of globalization on pedagogy and psychology as sciences (December 25–26, 2024. Riga, the Republic of Latvia) : International scientific conference. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2024. P. 97–101.

3. Zamsha A. V. Conceptual models transformation in education of special needs children. Problems of Social Science and the Search for Solutions (March 19–20, 2025. Riga, the Republic of Latvia) : International scientific conference. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2025. P. 50–53. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-546-4-12>

4. Zamsha A. V. Interpretation paradigms the concept of «disability» in Ukrainian educational policy. European Integration Trends in Pedagogy

and Psychology and Prospects for Ukraine (March 19–20, 2025. Riga, the Republic of Latvia) : International scientific conference. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2025. P.83-86 <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-550-1-21>

5. Zamsha A. V. Reasonable accommodation in the education of persons with special educational needs: problems of interpretation. Basic Concepts of Training Teachers and Psychologists for Professional Activity: Scientific and Pedagogical Internship, January 27 – March 9, 2025. Riga, the Republic of Latvia. P. 35–40.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-522-1-102>

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ ДЛЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ ДИЗАЙНА

Заплітний В. І.

*викладач кафедри іноземних мов професійного спілкування
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

У сучасну епоху світового наукового і професійного співробітництва, де англійська є міжнародним засобом комунікації та передачі знань, потреба у вивченні англійської мови за професійним спрямуванням актуальна, ніж будь-коли раніше.

Мовна підготовка студентів за напрямом «Дизайн» спрямована на основу професійної та рольової поведінки фахівця в різних ситуаціях особистісно-ділового спілкування з використанням сучасних інтерактивних методів. Іншомовна підготовка передбачає поєднання професійної та вузькоспеціалізованої підготовки в певній галузі знань або практичної діяльності та засвоєння іноземної мови.

Теза має на меті теоретичний та практичний аналіз особливостей викладання англійської мови для майбутніх дизайнерів у контексті інтерактивного підходу до навчання іноземної мови професійного спрямування.

Вивчення англійської мови передбачає створення умов для отримання необхідної інформації, набуття комунікативних навичок, які є важливими для вирішення професійних завдань [3, с. 210].